

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Факультет комп'ютерних наук
Кафедра інтелектуальних інформаційних систем

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Перший проректор

Іщенко Н.М.

“ 31 ” “ VIII ” 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«РИТОРИКА»

Спеціальність 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Освітня програма «Бізнес у сфері послуг»

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Розробник
Завідувач кафедри української філології та
міжкультурної комунікації
Завідувач кафедри економіки та підприємництво
Гарант освітньої програми
В.о. декана факультету економічних наук
Директор ННІПО
Начальник НМВ

Харчук О.В.
Шестопалова Т.П.
Кузьменко О.Б.
Семенчук І.М.
Філімонова О.Б.
Норд Г.Л.
Шкірчак С.І.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни		
Найменування дисципліни	Риторика		
Галузь знань	07 Управління та адміністрування		
Спеціальність	076 Підприємництво торгівля та біржова діяльність		
Спеціалізація (якщо є)	-		
Освітня програма	Бізнес у сфері послуг		
Рівень вищої освіти	Бакалавр		
Статус дисципліни	Вибіркова		
Курс навчання	3-й		
Навчальний рік	2020-2021		
Номер(и) семестрів (триместрів):	Денна форма	Заочна форма	
	6-й	-	
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	3 кредити / 90 годин		
Структура курсу:	Денна форма	Заочна форма	
	– лекції	18 год.	-
	– семінарські заняття (практичні, лабораторні, півгрупові)	18 год.	-
	– годин самостійної роботи студентів	54 год.	-
Відсоток аудиторного навантаження	40 %	-	
Мова викладання	українська		
Форма проміжного контролю (якщо є)			
Форма підсумкового контролю	залік		

2. Мета, завдання та результати вивчення дисципліни

Мета дисципліни: розглянути особливості побудови текстів відповідно до норм української літературної мови та законів спілкування, різних типів публічних виступів й ефективного побутового спілкування.

Зазначена мета передбачає реалізацію низки **завдань**:

- 1) надання студентам інформації про стан сучасної риторики;
- 2) формування у студентів уявлень про значення мови як інструмента організації будь-якої людської діяльності;
- 3) передача знань про практичну роль мови у створенні оптимальних форм суспільних взаємодій;
- 4) формування власного мовлення студентів як засобу й способу вираження особистості, знаряддя спілкування та навчання.

Предметом курсу є загальні закономірності мовної поведінки, які виявляються в різних ситуаціях спілкування; публічний виступ в процесі комунікації.

Об'єкт курсу становлять: 1) усні та письмові форми мовленнєвої діяльності, 2) публічний виступ, 3) ораторські промови.

Місце дисципліни в структурно-логічній схемі підготовки бакалаврів: вивчення дисципліни «Риторика» входить до вибіркової частини циклу професійно-практичної підготовки навчального плану освітньої програми «Геодезія та землеустрій» спеціальності 193 «Геодезія та землеустрій» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

У процесі вивчення розглядаються загальні питання класичної риторики, а також особливості зародження і становлення риторики як науки, мистецтва красномовства та навчальної дисципліни; розкриваються закономірності розвитку риторики; подаються системні знання про сучасну риторику як науку; виявляється значення риторики у культурному доробку людства; відбувається знайомство із сучасною теорією та практикою риторики.

Вивчення дисципліни «Риторика» в процесі підготовки бакалаврів) ґрунтується на знаннях, набутих студентами при вивченні дисциплін «Українська мова (за професійним спрямуванням)», «Політологія», «Філософія», «Історія та культура України», «Етика», «Естетика», «Логіка».

Студент повинен знати:

- загальні положення та термінологічний апарат риторики;
- особливості жанрів і видів красномовства;
- засади нейролінгвістичного програмування;
- риторичні тропи й фігури.

Студент повинен уміти:

- укладати тексти промов різних жанрів;
- виголошувати промови перед аудиторією;
- ідентифікувати в чужому та власному мовленні риторичні тропи й фігури;
- свідомо застосовувати Body language;
- аналізувати чужі публічні виступи відповідно до риторичних вимог.

Програмні компетентності

Загальні

ЗК 3	Здатність спілкуватися державною мовою у сфері професійної діяльності.
ЗК 5	Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
ЗК 6	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
ЗК 7	Здатність працювати в команді.

Спеціальні (фахові)

СК 3	Здатність здійснювати діяльність у взаємодії суб'єктів ринкових відносин.
СК 11	Здатність до прийняття рішень щодо організації та ведення бізнесу, в т. ч. у сфері послуг, підприємництва та торгівлі в умовах ризику та невизначеності.
СК13	Здатність застосовувати сучасні інформаційні, комунікаційні та інтелектуальні технології в управлінні діяльністю суб'єктів підприємництва, в т. ч. у сфері послуг, торговельних і біржових структур.

Програмні результати

ПРН 2	Застосовувати набуті знання для виявлення, постановки та вирішення завдань за різних практичних ситуацій у бізнесі, в т. ч. у сфері послуг, підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності.
ПРН 3	Мати навички письмової та усної професійної комунікації державною й іноземною мовами.
ПРН 4	Використовувати сучасні комп'ютерні і телекомунікаційні технології обміну та розповсюдження професійно спрямованої інформації у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності.
ПРН 5	Організувати пошук, самостійний відбір, якісну обробку інформації з різних джерел для формування банків даних у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності.
ПРН 6	Вміти працювати в команді, мати навички міжособистісної взаємодії, які дозволяють досягати професійних цілей.
ПРН 23	Застосовувати сучасні інформаційні, комунікаційні та інтелектуальні технології в управлінні діяльністю суб'єктів підприємництва, в т. ч. у сфері послуг, торговельних і біржових структур.

3. Програма навчальної дисципліни

Теми	Лекції	Практичні (семінарські, лабораторні, півгрупові)	Самостійна робота
Тема 1. Риторика як наука і навчальна дисципліна. Історія риторики.	2	4	6
Тема 2. Розділи класичної риторики.	2	4	6
Тема 3. Жанри, види й роди красномовства.	2	4	8
Тема 4. Цільові настанови промови. Типи мовлення.	2	4	8
Тема 5. Образ оратора. Образ аудиторії. Риторичний ідеал.	2	4	8
Тема 6. Еристика – мистецтво полеміки.	2	4	8
Тема 7. Елокуція. Риторичні тропи та фігури.	2	4	8
Тема 8. Нейролінгвістичне програмування.	2	4	7
Тема 9. Неориторика.	2	4	6
Всього за курсом	18	36	66

4. Зміст навчальної дисципліни

4.1. Лекційні заняття

№	Тема заняття / план
1	Тема 1. . Риторика як наука і навчальна дисципліна. Історія риторики. Загальний огляд історії розвитку красномовства. 1.1. Передумови появи красномовства в Давній Греції. Принцип змагальності. 1.2. Судове красномовство й усне художнє слово як джерела появи риторики. 1.3. Софісти. 1.4. Передумови появи давньоримського красномовства. 1.5. Риторика доби Середньовіччя. 1.6. Християнська риторика.
2	Тема 2. Розділи класичної риторики 1.1.Інвенція. 1.2.Диспозиція. 1.3.Елокуція.

	1.4. Акція. 1.5. Меморія.
3	Тема 3. Жанри, види й роди красномовства. 3.1. Судове красномовство. 3.2. Академічне красномовство. 3.3. Політичне красномовство. 3.4. Суспільно-побутове красномовство. 3.5. Церковне красномовство. 3.6. Рекламне красномовство.
4	Тема 4. Цільові настанови промови. Типи мовлення. 4.1. Ритуальне мовлення. 4.2. Провокаційне мовлення. 4.3. Імперативне мовлення.
5	Тема 5. Образ оратора. Образ аудиторії. Риторичний ідеал.
6	Тема 6. Еристика – мистецтво полеміки. 6.1. Способи доведення. 6.2. Способи спростування. 6.3. «Третя сторона» як союзник і супротивник оратора. 6.4. Софізми. Риторичні хитрощі.
7	Тема 7. Елокуція. Риторичні тропи та фігури. 7.1. Паралогіка. 7.2. Власне тропи. Невласне тропи. 7.3. Риторичні фігури.
8	Тема 8. Нейролінгвістичне програмування. 8.1. Типи репрезентативних систем. 8.2. Вербальна техніка аналізу співрозмовника. 8.3. Невербальні техніки аналізу співрозмовника.
9	Тема 9. Неориторика. Стан і перспективи сучасної риторики.

4.2. Плани практичних занять

№ з/п	Тема заняття, план
1	<p>Риторика як мистецтво і наука. Інвенція.</p> <ol style="list-style-type: none">1. Значення риторики та її місце серед інших наук.2. Зв'язок риторики з логікою.3. Інвенція – „винайдення думок”.
2	<p>Розділи класичної риторики. Історія риторики.</p> <ol style="list-style-type: none">1. Передумови появи красномовства в Давній Греції. Принцип змагальності.2. Судове красномовство й усне художнє слово як джерела появи риторики.3. Софісти.4. Передумови появи давньоримського красномовства.
3	<p>Розділи класичної риторики. Диспозиція.</p> <ol style="list-style-type: none">1. Диспозиція – другий розділ класичної риторики.2. Типи композицій промов („ab ovo” та „in medias res”).3. Три типи матеріалу: енциклопедичний, емпіричний, компаративний.
4	<p>Розділи класичної риторики. Диспозиція. Елокуція.</p> <ol style="list-style-type: none">1. Типи композицій промов („ab ovo” та „in medias res”).2. Три типи матеріалу: енциклопедичний, емпіричний, компаративний.3. Елокуція – третій розділ класичної риторики.4. Паралогіка. Теорія фігур.5. Тропи й фігури в риторичі.
5	<p>Жанри, види й роди красномовства.</p> <ol style="list-style-type: none">1. Судове красномовство.2. Академічне красномовство.3. Політичне красномовство.
6	<p>Жанри, види й роди красномовства.</p> <ol style="list-style-type: none">1. Суспільно-побутове красномовство.2. Церковне красномовство.3. Рекламне красномовство.
7	<p>Цільові настанови промови. Типи мовлення.</p>

8	Цільові настанови промови. Типи мовлення. Дискусія. <ol style="list-style-type: none"> 1. Діалектична та еристична суперечки. 2. Аргументація. 3. Прийоми та правила спростування. Софізми, або риторичні хитрощі.
9	Нейролінгвістичне програмування. Три різновиди репрезентативних систем.
10	Нейролінгвістичне програмування. <ol style="list-style-type: none"> 1. Три різновиди репрезентативних систем. 2. Вербальна техніка аналізу співрозмовника. 3. Закон моделювання аудиторії.
11	Промова на суспільно-політичну тему. <ol style="list-style-type: none"> 1. Суспільно-політичне красномовство як риторичний жанр. Його особливості. 2. Види суспільно-політичного красномовства.
12	Промова на суспільно-політичну тему. Види суспільно-політичного красномовства.
13	Види соціально-побутового красномовства. <ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості соціально-побутового красномовства. 2. Види соціально-побутового красномовства. Їх композиційні особливості. Промова на морально-етичну тему. <ol style="list-style-type: none"> 1. Риторична категорія етосу. 2. Особливості промов на морально-етичну тему.
14	Види соціально-побутового красномовства. Промова на морально-етичну тему.
15	Судове красномовство. <ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості судової промови як жанру риторики. 2. Логос, етос, пафос як засоби переконання. Способи доведення й спростування.
16	Судове красномовство. Логос, етос, пафос як засоби переконання. Способи доведення й спростування.
17	Неориторика. Стан і перспективи сучасної риторики.
18	Контрольна робота. Промова на вільну тему.

4. Самостійна робота

4.1. Обов'язкові види самостійної роботи

№ з/п	Назва теми
1	<i>Підготовка до практичних занять:</i>
1.1.	Конспект-відповідь до плану практичного заняття
1.2.	Письмові відповіді на проблемні питання практичного заняття
1.2.	Виконання вправ і завдань
3	<i>Підготовка до контрольних робіт:</i>
3.1.	Контрольна робота № 1. Промова на вільну тему

Вимоги до самостійної роботи

Самостійна робота студентів передбачає опрацювання контрольних та проблемних питань до кожного практичного завдання та виконання вправ і завдань відповідно до запропонованого алгоритму чи зразку.

Підготовка відповіді до проблемного питання обов'язково включає ознайомлення студентів з основною та додатковою літературою згідно з темою, зіставлення поглядів представників різних наукових шкіл та напрямів та обґрунтування найдоцільнішого з погляду.

5. Підсумковий контроль (залік)

5.1. Перелік питань для підсумкового контролю

1. Предмет, головні категорії й поняття риторики. Зв'язок риторики з іншими науками.
2. Риторика як теорія ораторського мистецтва і одна з найдавніших наук.
3. Риторика в культурно-історичній ретроспективі.
4. Риторика Давньої Греції.
5. Арістотель і його «Риторика» як фундаментальне дослідження риторики теорії й практики.
6. Риторичне мистецтво у Давньому Римі.
7. Цицерон і його теоретичні твори з риторики.
8. Риторика в епоху Середньовіччя і Ренесансу.
9. Витоки давньоукраїнського красномовства у Київській Русі.
10. Урочиста проповідь митрополита Іларіона «Слово про закон і благодать».
11. «Повчання» Володимира Мономаха.
12. Кирил Туровський як один із найвизначніших проповідників-ораторів XII ст.
13. «Слово про Ігорів похід» як зразок риторики літератури.
14. Києво-Могилянська академія і її роль у становленні української риторики школи.
15. Риторика в Україні в XIX – поч. XX ст.: К. Зеле-нецький, М. Драгоманов, М. Міхновський, С.Єфремов.
16. Риторика в Україні в XIX – поч. XX ст.: І. Франко, М. Грушевський.

17. Риторична хвиля у 20-х рр. ХХ ст.
18. Відродження риторики у незалежній Україні.
19. Роди красномовства.
20. Жанри публічного мовлення.
21. Культура ораторського мовлення.
22. Типи промов.
23. Методика та етапи підготовки промови.
24. Структура ораторського твору. Логічні та емоційні засади промови.
25. Елементи художності та літературні прийоми в мові оратора.
26. Прийоми розвитку пам'яті. Взаємодія оратора і слухача.
27. Елокуція у складі риторики.
28. Фігури та тропи. Усна комунікація в сучасних формах, актуальних темах і типових ситуаціях.
29. Усне спілкування в журналістській діяльності. Взаємодія з аудиторією.
30. Аналіз аргументації. Правила ведення суперечок. Прийоми впливу в суперечці.

Перелік питань для самоконтролю

1. Що вивчає дискурсивна риторика?
2. Що таке дискурс?
3. Дати визначення понять *мета, концепція, текст промови, реакція слухача*.
4. Що вивчає інвенція?
5. Що вивчає диспозиція?
6. Що вивчає елокуція?
7. Що вивчає меморія?
8. Що вивчає акція?
9. Розкрийте зміст трьох категорій риторики: логосу, етосу, пафосу.
10. Що таке риторичне градування?
11. Який тип матеріалу в промові називається емпіричним?
12. Який тип матеріалу в промові називається енциклопедичним?
13. Який тип матеріалу в промові називається компаративним?
14. Що становить собою хронологічний метод викладу матеріалу?
15. Який метод викладу матеріалу називається сюжетним?
16. Що в риториці розуміють під терміном *інтрига*?
17. Яка композиція промови називається універсальною?

18. Яка заключна частина промови має назву „елегантний фінал промови”?
19. Яка заключна частина промови має назву „доцільний фінал”?
20. Що таке асоціація?
21. Що таке вільний асоціативний експеримент?
22. Які асоціації називаються синтагматичними?
23. Які асоціації називаються парадигматичними?
24. Що таке непряма тактика мовленнєвого впливу?
25. Який розділ риторики вивчає теорію фігур?
26. Дати визначення терміна *фігура*.
27. Дати визначення терміна *троп*.
28. Що таке *паралогіка*?
29. Як розглядають у риториці проблему *першотропа*?
30. Як розподіляються тропи відповідно до критерію істинності?
31. Як розподіляються тропи відповідно до критерію щирості?
32. Які тропи мають назву *власне тропи*? Назвіть їх.
33. Які тропи мають назву *невласне тропи*? Назвіть їх.
34. Як розрізняються діалектична та еристична суперечки?
35. Дати визначення понять *пропонент*; *опонент*; *аудиторія*.
36. Яка відмінність між такими різновидами суперечки, як *дискусія*, *полеміка*, *диспут*, *дебати*?
37. Що в риториці називають аргументацією?
38. Що таке теза промови?
39. Що таке антиномія?
40. Яким чином будується доказ „до очевидного”?
41. Яким чином будуються докази „до логосу”?
42. Яким чином будується дефініційний доказ?
43. Яким чином будуються докази докази „до пафосу”?
44. Яким чином будуються докази докази „до етосу”?
45. Кого або що називають у риториці терміном „третя сторона”?
46. Яким чином будуються докази „до довіри”; докази „до недовіри”?
47. Що називають риторичними хитрощами?
48. Як визначити, якою є експресивна цільова установка промови?
49. Що в риториці називають терміном *десемантизація тексту*?
50. Що таке емоційна провокація?
51. Які види ритуальних промов ви знаєте?

52. Який тип мовлення називають провокаційним?
53. Що таке лінгвістичні універсалії?
54. Які чотири моделі питань ви можете назвати? Наведіть приклади.
55. Які ви знаєте прийоми провокаційного мовлення?
56. Який тип мовлення називається імперативним?
57. Яка промова називається в риториці ліберальною?
58. Які вербальні техніки аналізу співрозмовника ви знаєте?
59. Які невербальні техніки аналізу співрозмовника ви знаєте?
60. Які жанри та види риторичних промов вам відомі. Розкажіть про композиційні особливості кожного з цих різновидів.

5.2. Типові завдання Зразок практичного заняття.

Практичне заняття №1

Риторика як мистецтво і наука. Інвенція.

1. Значення риторики та її місце серед інших наук.
2. Зв'язок риторики з логікою.
3. Інвенція – „винайдення думок”.
4. Риторика як теорія ораторського мистецтва.
5. Своєрідність риторики як науки і мистецтва.
6. Основні поняття і розділи класичної риторики.
7. Зв'язок риторики з іншими науками.
8. Риторична особистість.

1. Дайте визначення поняттям: «аудиторія», «риторична формула», «комунікація», «красномовство», «етика», «культура спілкування», «промова».
2. Поясніть за допомогою прикладів із сучасного життя вислів Арістотеля: «Ми слухаємо не промову, а людину, яка говорить».
3. Прочитайте думку Ф. Прокоповича з праці «Про риторичне мистецтво» і доведіть її актуальність у наш час.

...він [оратор] турбується і проводить найважливіші справи на форумі, в судах, курії, церквах. Він розкриває і переслідує злочини, дискутує про чесноти і достоїнства, викриває таємниці природи, нарікає на нестійкість долі, говорить про виникнення та загибель царств і про суєтну мінливість речей, ставить перед очі подвиги героїв і царів, величаво прикрашає мужів, що здобули славу, тлумачить священні справи трисвятого і найбільшого Бога, виголошує похвали, викладає народові накази і закони. Одним словом, все, що тільки є у природі речей, може бути предметом [промов] оратора...

4. Як ви розумієте вислів Л. Масенко з роботи «Мова і свідомість»: «...державотворчий процес потребує певної міфологізації масової свідомості, активізації патріотичних почуттів, застосування у пропаганді державних цінностей високої риторики»?
5. Перекладіть українською уривок з оповідання А. Чехова «Хорошая новость» і висловіть думку про роль ораторства у сучасному світі.

И в древности, и в новейшее время ораторство было одним из сильнейших рычагов культуры. Немыслимо, чтобы проповедник новой религии не был в то же время и увлекательным оратором. Все лучшие государственные люди в эпоху процветания государств, лучшие философы, поэты, реформаторы были в то же время и лучшими ораторами. «Цветами» красноречия был усыпан путь ко всякой карьере, и искусство говорить считалось обязательным. Быть может, и мы когда-нибудь дождемся, что наши юристы, профессора и вообще должностные лица, обязанные по службе говорить не только учено, но и вразумительно и красиво, не станут оправдываться тем, что они «не умеют» говорить. В сущности ведь для интеллигентного человека дурно говорить должно бы считаться таким же неприличием, как не уметь читать и писать, и в деле образования и воспитания – обучение красноречию следовало бы считать неизбежным.

6. Запишіть афоризми, приказки та прислів'я про культуру мови і спілкування та прокоментуйте їх.

7. Підготувати виступ до 5 хвилин з теми:

- Як ефективно навчитися самоорганізації?
- Як позбутися шкідливої звички?
- Як вибрати якісну продукцію?

- Як приготувати гарячі бутерброди?
- Як навчитися плавати?
- Як розпізнати злодія?
- Як надати допомогу в екстремальній ситуації?

Література

1. Колотілова Н. А. Риторика: Навч. посібник. – К.: Центр учбової літератури. – 2007. – С. 9-18.
2. Онуфрієнко Г. С. Риторика: Навч. посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – С.11-44.
3. Вандишев В. М. Риторика: екскурс в історію вчень і понять: Навч. посібник. – К.: Кондор, 2006. – С.7-39.
4. Бабич Н. Д. Основи культури мовлення. – Львів: Світ, 1990. – 232 с.
5. Смеркова З. С., Ассуирова Л.В., Савова М.Р., Сальнико-ва О. А. Риторические основы журналистики: Учеб. пособие. – М.: Флинта: Наука, 2003.
6. Баева О. А. Ораторское искусство и деловое общение: Уч. пособие. – Мн.: Новое знание, 2001. – 328 с.
- 7.Бахтин М. М. Человек в мире слова. – М., 1995.
8. Зубков М. Норми та культура української мови за оновленим правописом. Ділове мовлення. – К.:Арій, 2019. – 608 с.
9. Монахова Т. В. Дискурсивна риторика: Навчальний посібник. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2006. – 123 с.
- 10.Сагач Г. Риторика. – К.: Наукова думка, 2000. – 566 с.

6. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

№ з/п	Вид діяльності (завдання)	Максимальна кількість балів
1	<i>Практичні заняття</i>	51
1.1.	Конспект-відповідь до плану практичного заняття	1x17
1.2.	Письмові відповіді на контрольні й проблемні питання практичного заняття	1x17
1.3.	Виконання вправ і завдань	1x17
2	<i>Контрольна робота</i>	20
3	<i>Залік</i>	30
3.1	Теоретичні питання	10
3.2	Практичні завдання	20
	Усього	100

6.1. Оцінювання якості підготовки до практичних занять

а) оцінка «відмінно» (3 бали) виставляється студентові, якщо він:

- у повному обсязі (на 100%) підготував практичне заняття, по суті й за змістом розкрив поставлену перед ним проблему;
- дав розгорнуту логічну відповідь на контрольне (-і) питання, при цьому під час підготовки використав додаткову літературу;
- правильно (без помилок) виконав завдання, обґрунтувавши хід власних думок;

б) оцінка «добре» (2 бали) виставляється студентові, якщо він:

- підготував 75% практичного заняття, по суті й за змістом розкрив поставлену перед ним проблему, але при цьому допустив неточності у формулюванні визначень, понять і явищ;
- дав розгорнуту логічну відповідь на контрольне (-і) питання, при цьому під час підготовки добре ознайомився з конспектом, але не користувався додатковою літературою;
- правильно, в цілому, виконав вправу чи завдання, допустивши 1-2 помилки, проте обґрунтувавши хід власних думок;

в) оцінка «задовільно» (1 бал) виставляється студентові, якщо він:

- підготував 50% практичного заняття, загалом розкрив поставлену перед ним проблему, але під час відповіді допустив низку помилок або пропустив важливі факти, або не зміг пояснити сутність того чи іншого явища;
- дав неповну (часткову) відповідь на контрольне (-і) питання, що потребувало суттєвих доповнень чи коментарів з боку викладача чи інших студентів, при цьому під час підготовки не використав додаткової літератури, погано ознайомився з конспектом;
- виконав вправу чи завдання зі значною кількістю помилок або неточностей, не зміг обґрунтувати (або частково обґрунтував) хід власних думок;

г) оцінка «незадовільно» (0 балів) виставляється студентові, якщо він:

- підготував практичне заняття в обсязі, меншому за 50%, по суті й за змістом не розкрив поставленої перед ним проблеми або відмовився відповідати;
- дав неправильну (нелогічну) відповідь на контрольне (-і) питання, при цьому під час підготовки не використав додаткової літератури або відмовився відповідати;
- неправильно (зі значною кількістю помилок чи неточностей) виконав вправу чи завдання, не зміг пояснити хід виконання або зовсім не виконав вправи чи завдання.

6.2. Оцінювання індивідуальної самостійної роботи

а) оцінка «відмінно» (10 балів) виставляється студентові, якщо:

- роботу оформлено технічно грамотно відповідно до поставлених вимог;
- текст роботи відповідає чинним нормам сучасної української літературної мови;
- зміст роботи відповідає темі; проблему розкрито повно, точно й логічно;
- явища, поняття й терміни проілюстровано прикладами;
- правильно й точно наведено цитати;
- роботу здано на перевірку викладачеві в установлений термін;

б) оцінка «добре» (4–5 балів) виставляється студентові, якщо:

- оформлено технічно грамотно роботу відповідно до поставлених вимог, але допущено незначну кількість технічних помилок;
- текст роботи загалом відповідає чинним нормам сучасної української літературної мови, але наявні в незначній кількості мовленнєві помилки (не більше ніж 3 в усій роботі);
- зміст роботи відповідає темі, проблему розкрито повністю, але при цьому наявні незначні неточності;
- явища, поняття й терміни проілюстровано прикладами, але в окремих випадках вони відсутні;
- роботу здано на перевірку викладачеві в установлений термін;

в) оцінка «задовільно» (2–3 бали) виставляється студентові, якщо:

- оформлено загалом технічно грамотно роботу відповідно до поставлених вимог, але допущено низку грубих технічних помилок (не більше як 5);
- текст роботи загалом відповідає чинним нормам сучасної української літературної мови, але наявні у значній кількості мовленнєві помилки (не більше як 6 в усій роботі);
- зміст роботи відповідає темі, але проблему розкрито неповністю, при цьому наявні значні неточності;
- явища, поняття й терміни проілюстровано прикладами, але в більшості випадків вони відсутні;
- у наведених цитатах дослідників, які вивчали аналізовану студентом проблему, наявні неточності або помилки;
- роботу здано на перевірку викладачеві в установлений термін;

г) оцінка «незадовільно» (0–1 бал) виставляється студентові, якщо:

- роботу здано на перевірку викладачеві пізніше встановленого терміну;
- роботу списано;
- робота не відповідає вимогам щодо технічного оформлення або в ній наявні у великій кількості технічні помилки;
- роботу написано з численними порушеннями мовних норм (від 7-ми і більше помилок);
- зміст роботи не відповідає темі;
- тему повідомлення майже не розкрито, під час викладу порушено логіку висловлювання, допущено грубі фактичні помилки;
- явища, поняття й терміни не проілюстровано прикладами.

6.3. Оцінювання якості виконаної контрольної роботи:

а) оцінка «відмінно» (25 - 30 балів) виставляється студентові, якщо:

- зміст є вичерпним, змістовним, логічним, у роботі відсутні фактичні помилки та порушення мовних норм, а терміни, явища й поняття проілюстровано прикладами;
- робота виконана без помилок відповідно до зразків-еталонів, поданих на практичних заняттях;

б) оцінка «добре» (20 балів) виставляється студентові, якщо:

- теоретична частина є повною, змістовною, логічною, проте в ній є незначні неточності, а в окремих випадках наявні мовні та мовленнєві помилки (не більше 3-х); терміни, явища й поняття загалом проілюстровано прикладами;
- практична частина виконана відповідно до зразків-еталонів, поданих на практичних заняттях, але наявні помилки (не більше 2-х);

в) оцінка «задовільно» (10 – 15 балів) виставляється студентові, якщо:

- теоретична частина є неповною, але змістовною, проте в ній є неточності, порушено логічний виклад думок, а в окремих випадках наявні мовні та мовленнєві помилки (не більше 5-х); терміни, явища й поняття загалом майже не проілюстровано прикладами;
- практична частина виконана, але порушено порядок викладу або в ньому є суттєві неточності; допущено помилки (не більше 4-х);

г) оцінка «незадовільно» (0 – 9 балів) виставляється студентові, якщо:

- теоретичний виклад поверховий (або відсутній), не відповідає змісту, є суттєві неточності, порушено логічний виклад думок, наявні мовні та мовленнєві помилки (від 6-ти та більше); терміни, явища і поняття загалом не проілюстровано прикладами;
- практична частина виконана, але порушено порядок викладу або в ньому є суттєві порушення; у завданні допущено помилки (від 5-ти і більше).

Підсумкова форма контролю (залік)

Форму проведення заліку зумовлено творчим і практичним характером навчального курсу. Контроль теоретичних знань відбувається у формі письмового тестового завдання. Контроль практичних вмінь і навичок перевіряється у такий спосіб: виголошення залікової промови (на задану суспільно-політичну або морально-етичну тему).

Приклад письмового тестового завдання

- 1. Яка модель диспозиції має назву “in medias res”?**
 - А. Лінійний виклад матеріалу
 - Б. Виклад матеріалу грецькою мовою
 - В. Хронологічний виклад матеріалу
 - Г. Фабулярний виклад (групування фактів)
- 2. Перекладіть українською мовою назву однієї з частин риторики – *Exercitum*.**
 - А. Виголошення промови
 - Б. Прикрашення думок
 - В. Винайдення думок
 - Г. Розташування думок
- 3. За визначенням Лібанія, мімесіс – це:**
 - А. Цитування та читання напам'ять
 - Б. Популярний виклад матеріалу
 - В. Тренування у публічному виголошенні промов

Г. Наслідкування давніх класичних традицій

- 4. Заключення, що ставить промову в перспективу чи вводить фон для кращого його розуміння, називається:**
- А. Підсумкове
 - Б. Типологізуюче заключення
 - В. Апелююче
 - Г. Розважальне
- 5. Кому належить цей вислів: «Риторика – мистецтво відповідне до діалектики, тому що обидві вони торкаються таких предметів, знайомство з якими може певною мірою вважатися спільним надбанням усіх і кожного...»?**
- А. Ломоносову
 - Б. Платону
 - В. Аристотелю
 - Г. Ларошфукові
- 6. Що символічно називає корене дерева-риторики Г. Сагач?**
- А. Основні питання виступу
 - Б. Тему виступу
 - В. Причину, що спонукала до виступу
 - Г. Мовні засоби
- 7. Хто з видатних ораторів Стародавньої Греції зумів подолати свої фізичні вади?**
- А. Демосфен
 - Б. Лісій
 - В. Ісократ
 - Г. Сократ
- 8. Як називається закон логіки, який говорить: «Усне положення вважається достовірним, лише якщо воно доведено»?**
- А. Закон тотожності
 - Б. Закон виключеного третього
 - В. Закон потиріччя
 - Г. Закон достатньої підстави
- 9. Кого у Стародавній Греції називали логографом?**
- А. Того, хто писав судові промови на замовлення
 - Б. Того, хто писав любовні листи на замовлення
 - В. Того, хто розписував стіни домів на замовлення
 - Г. Того, хто гарно писав вірші на замовлення

10. Кого Демосфен використовував у якості “третьої сторони” під час промов?

А. Тиранів

Б. Богів

В. Ворогів

Г. Друзів

11. До якого типу відношень між іменами належить відношення між поняттями мовознавство та лінгвістика?

А. Підпорядкованість

Б. Перетин

В. Рівнозначність

Г. Виключення

12. Як називається закон риторики, що визначається як “системне вивчення майбутньої аудиторії”?

А. Закон моделювання аудиторії

Б. Стратегічний закон

В. Закон евристичної комунікації

Г. Концептуальний закон

13. Паралогіка – це

А. “Дзеркальне відображення” логіки

Б. “Близнюк” логіки

В. Заперечення логіки як науки

Г. Пересування предметів поглядом

14. Який вид красномовства має таке визначення: “вид красномовства, що вивчає правила побудови церковної проповіді”?

А. Соціально-політичний вид

Б. Академічний вид

В. Соціально-побутовий вид

Г. Гомілетика

15. Найяскравішим представником якого жанру красномовства вважається Ломоносов?

А. Судове красномовство

Б. Академічне красномовство

В. Гомілетика

Г. Епідейктичне красномовство

16. За визначенням Лібанія, розвиток філософського положення називалася:

А. Дієгема

- Б. Хрія
- В. Сентенція
- Г. Монодія

17. Який троп перекладається як “пом’якшення”?

- А. Гіпербола
- Б. Алюзія
- В. Евфемізм
- Г. Метафора

18. Визначте, як називається поданий троп – “яскравий доказ”?

- А. Аллегорія
- Б. Метонімія
- В. Синекдоха
- Г. Епітет

19. Який це вид метафори – “я вийшов із себе та увійшов у автобус”?

- А. Метафора-формула
- Б. Реалізована метафора
- В. Синекдоха
- Г. Епітет

20. Як називається троп, що ґрунтується на “грі величинами”?

- А. Метонімія
- Б. Метафора
- В. Синекдоха
- Г. Гіпербола

Відповідність підсумкових семестрових рейтингових оцінок у балах оцінкам за національною шкалою та шкалою ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	Відмінно	A	Відмінно (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)
82-89	Добре	B	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)
75-81		C	Добре (в загальному вірне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)
67-74	Задовільно	D	Задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)
60-66		E	Достатньо (виконання задовольняє мінімальним критеріям)
35-59	Незадовільно	FX	Незадовільно (з можливістю повторного складання)
1-34		F	Незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)

Матеріально-технічне забезпечення

Проекційне мультимедійне обладнання (проектор, екран, ноутбук/комп'ютер);
 Доступ до мережі Internet, точка доступу Wi-Fi;
 OS: Windows, Android, iOS;
 Browsers: Chrome / Opera / Mozilla Firefox / MS Edge;
 Програмне забезпечення: Word, PowerPoint; Skype, Zoom, Google Meet;
 Гаджети для запису і відтворення аудіо- та відео-файлів (ноутбук, планшет, смартфон, камера, мікрофон, навушники, диктофон, портативний MP3/MP4 плеєр, портативна колонка, CD/DVD програвач);
 Система електронного навчання Moodle 3.9

7. Рекомендовані джерела інформації (рекомендована література)

1. Абрамович С. Д., Чікарькова М. Ю. Риторика: Навч. посібник. – Львів: Світ, 2001. – 240 с.

2. Баева О. А. Ораторское искусство и деловое общение: Учеб. пособие. – Мн: Новое знание, 2001. – 328 с.
3. Бахтин М. М. Человек в мире слова. – М., 1995.
4. Берн Э. Игры, в которые играют люди: Психология человеческих взаимоотношений. – СПб.: Лениздат, 1992. – 400 с.
5. Вандишев В. М. Риторика: екскурс в історію вчень і понять: Навч. посібник. – К.: Кондор, 2006. – 264 с. Ивин А. А. Искусство правильно мыслить. – М.: Просвещение, 1990. – 240 с.
6. Зубков М. Норми та культура української мови за оновленим правописом. Ділове мовлення. – К.: Арій, 2019. – 608 с.
7. Карнеги Д. Как завоевывать друзей и оказывать влияние на людей. Как вырабатывать уверенность в себе и влиять на людей, выступая публично. Как перестать беспокоиться и начать жить – Мн: Беларусь, Дело (Восток+Запад), 1992. – 670 с.
8. Ключев Е. В. Риторика. (Инвенция. Диспозиция. Элокуция): Учеб. пособие. – М.: Издательство ПРИОР, 2001. – 272 с.
9. Колотилова Н. А. Риторика: Навч. посібник. – К.: Центр учбової літератури. – 2007. – 232 с.
10. Леви В. Л. Приручение страха. – М.: Метафора, 2004. – 192 с.
11. Мацько Л. І., Мацько О. М. Риторика: Навч. посібник. – К.: Вища школа, 2003. – 311 с.
12. Монахова Т. В. Дискурсивна риторика: Навчальний посібник. – Миколаїв: Видво МДГУ ім. Петра Могили, 2006. – 123 с.
13. Онуфрієнко Г. С. Риторика: Навч. посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. 592 с.
14. Пиз А., Гарнер А. Язык разговора. – М, 2000.– 146 с.
15. Пиз А. Язык телодвижений. – СПб., 2000. – 186 с.
16. Рождественский Ю. В. Теория риторики. – М.: Добро-свет, 1999.
17. Сагач Г. М. Риторика – К., 2000.
18. Стернин И. А. Практическая риторика. – Воронеж, 1996. – 141 с.
19. Томан І. Мистецтво говорити: Пер. з чес. – К.: Політ-видав України, 1989. – 293 с.
20. Хоменко І. В. Еристика: підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2005. – 280 с.
21. Хазагеров Г. Г. Политическая риторика. – М.: Никко-ло-Медиа, 2002.

